

HÅNDTERING AF SEKSUELLE OVERGREB OG ANDRE KRÆNKELSER I NATTELIVET.

En guide til ansatte i restaurations og nattelivet.

Indholdsfortegnelse

1. Baggrund.

1.2 Fakta og statistik, hvad ved vi?

2. Begrebsafklaring.

2.1 Hvem kan være et offer?

2.2 Hvem er en gerningsmand?

2.3 Definition af en krænkelse

2.4 Definition af et overgreb

2.5 Cat-calling, tilråb og seksualiseret tale

3. Beskrivelse af typisk seksuelt grænseoverskridende adfærd.

3.1 Introduktion og forklaring

3.2 De diskrete gramserier

3.3 Uønsket fysisk kontakt

3.4 Cat-calling, tilråb og seksualiseret tale

4. Uønskede tilnærmelser.

4.1 Introduktion

5. Overgreb og krænkelse begået på en restauration.

5.1 Introduktion og beskrivelse

5.2 Gramserier

5.3 Andre seksuelle krænkelse

5.4 Om voldtægt og voldtægtsforsøg

6. Mistanke om forsøg på "drugrape".

6.1 Introduktion og forklaring

6.2 Den "traditionelle" drugrape

6.3 Den usynlige drugrape

7. Actioncards

7.1 Håndtering af uønsket seksualiseret tale/sprog

7.2 Håndtering af seksuelle overgreb og krænkelse

7.3 Håndtering af mistanke om drugrape

7.4 Håndtering af uønskede tilnærmelser på andres vegne

1. BAGGRUND

Formålet med denne guide er først og fremmest at gøre frontmedarbejdere på alle niveauer i restaurations- og nattelivet opmærksomme på, at der i Danmark eksisterer en konkret problemstilling med seksuelle overgreb og andre krænkelser begået af gæster mod andre gæster i nattelivet.

Denne negative adfærd skaber utryghed og usikkerhed blandt både gæster og personale i nattelivet. For nogle kan den grænseoverskridende adfærd og den subjektive oplevelse af at være blevet udsat for et overgreb, uanset overgrebets karakter og art, være stærkt traumatiserende og ydmygende. Det har oftest store personlige konsekvenser for den enkelte, som har været udsat for et seksuelt overgreb eller en krænkelse.

Det er vores hensigt med denne guide at give beslutningstagere, ledere og andre aktører i restaurations- og nattelivet; indsigt, viden og konkrete værktøjer til at håndtere problemstillingen med "seksuelle overgreb og andre krænkelser" på en professionel måde. Formålet er bl.a. at sikre, at frontmedarbejdere handler i overensstemmelse med både lovgivningen samt branchens eget charter for et inkluderende og trygt nattelev for alle, som ligeledes er i overensstemmelse med FNs menneskerettigheder.

FAKTA OG STATISTIK: Der findes begrænset data om problemstillingen i Danmark, da der ikke er forsket i problemstillingen i større omfang. Der findes dog en række kvalitative beretninger og vidnesbyrd fra bl.a. hjemmesiden "*Everyday Sexism Project*", hvor en lang række kvinder beretter om deres personlige oplevelser med seksuelle overgreb og krænkelser i nattelivet ¹. Der har de senest år været stort politisk fokus på seksuelle krænkelser i natte- og kulturlivet. En væsentlig årsag til dette skærpede fokus er bl.a. beretningerne om "masseovergrebene i Köln" nytårsaften 2016 samt andre steder i Europa herunder på festivaler mv.

Nyere kvantitative interview undersøgelser viser dog en tydelig tendens herunder, at der eksempelvis i nattelivet blandt kvindelige gæster er en meget stor andel, som har oplevet at blive udsat for seksuelt grænseoverskridende adfærd ².

¹ Artikel i Politiken "Natteravn: Sexchikane er mindre udbredt" – 29.01.2016 af Frank Hvilsom
"Irene Manteufel er forkvinde i Everyday Sexism Project, der siden 2013 har samlet 2.200 fortællinger om sexisme. 300 handler om fysiske overgreb i nattelivet".

² YouGov interview undersøgelse foretaget af Metroxpress februar 2016

Denne adfærd kan for nogles vedkommende formentligt kategoriseres som egentlige "befølgere", som kan overføres til en egentlig strafferetslig kontekst.

En undersøgelsen foretaget af YouGov panelet på vegne af MetroXpress (2016) viser for eks. at 7/10 kvinder har oplevet "*at blive taget på imod deres vilje*". Blandt de 70%, som har oplevet at blive krænket tilkendegav 86%, at de klart syntes, at det var ubehageligt at blive udsat for en krænkelse.

Selvom man objektivt set kan stille spørgsmålstejn ved validiteten af en sådan interview undersøgelse, herunder definitionen og forskellen på et overgreb og en krænkelse, så er det vores opfattelse, at undersøgelsen som minimum må indikere en problemstilling, som ikke er uvæsentlig.

En tilsvarende undersøgelse fra TNS Gallup foretaget på vegne af Berlingske fra 2016 viste også, at 57% af kvinder i undersøgelsen har været udsat for det, som defineres som en "*ufrivillig berøring*", og at 25% af disse har oplevet at blive udsat for dette mere end 10 gange. Undersøgelsen viste også, at 18% af de mandlige gæster i nattelivet ligeledes er blevet udsat for en "ufrivillig berøring"

I et internationalt perspektiv syntes tendensen at være den samme, at (primært) kvinder oplever, at blive seksuelt krænket verbalt og fysisk af mænd i forbindelse med ophold i restaurations- og nattelivet. En undersøgelse fra Canada viste bl.a., at op mod 75% af kvinder i alderen 19-29 år i et tilfældigt udvalgt (bar)område i Toronto havde oplevet at blive udsat for uønsket seksuel berøring og/eller tale. Der er intet som tyder på, at problemstillingen er anderledes andre steder i den vestlige verden, hvor mennesker mødes i restaurations- og nattelivet.

2. BEGREBER

De nedenstående definitioner og begreber er anvendt med henblik på at gøre det logisk og letforståeligt for læseren. Begreberne anvendes generelt i en bredere forstand end de sædvanligvis gør i eks. en strafferetslig sammenhæng. Begrebet "overgreb" har eks. typisk sin anvendelse i straffeloven og i juraens verden.

I denne guide er begrebet tiltænkt, at også at omfatte andre former for fysisk kontakt imellem offer og gerningsmand, som *ikke er strafbare* i en juridisk forstand, men "alene" overskrider offerets personlige grænser.

OFFER: Ordet offer anvendes bevidst her, da et offer har rettigheder, hvis det bliver udsat for et seksuelt overgreb i en juridisk kontekst. Sympatien vil ligeledes implicit være hos offeret, hvorfor betegnelsen offer i vores optik er den mest korrekte.

GERNINGSMAND: En person, som foretager en **bevidst** handling, der tilhører en eller flere af de nedenstående definerede kategorier af "grænseoverskridende adfærd". Ordet gerningsmand skal i denne sammenhæng anses som værende kønsneutralt samt uden skelen til etnicitet, seksualitet, alder mv.

KRÆNKELSE: Begrebet dækker over alle former for uønsket fysisk kontakt imellem offeret og gerningsmanden, hvor der **ikke er sket** et seksuelt overgreb i en *strafferetslig forstand*. Den fysiske kontakt dækker bl.a. en bevidst og uønsket berøring uden forudgående samtykke ved, at eks. en eller flere gerningsmænd gubber sig mod en person enten alene eller i forening med andre.

SEKSUELLE OVERGREB: Begrebet dækker i denne sammenhæng også **uønsket** fysisk kontakt, hvor en gerningsmand **bevidst** foretager et overgreb, som i de fleste tilfælde vil være omfattet af en eller flere af straffelovens bestemmelser. Et overgreb dækker eks. berøring (beføling) uden på tøjet herunder af bryster, kønsdele eller bagdel, men også "gramserier" under tøjet bl.a. ved at løfte op i en kjole eller bluse og berøre kropsdele herunder også kønsdele.

CAT-CALLING: Begrebet dækker bl.a. seksualiseret tale, som er uønsket af offeret. Der kan også være tale om "lyde" og tilråb. Cat-calling kan være omfattet af særlove herunder særligt restaurationsloven og/eller ordensbekendtgørelsen.

NON-VERBALE KRÆNKELSER: Tegn og gestikulering, hvor gerningsmanden optræder på en aggressiv og seksualiseret måde over for offeret, som ikke kan til eller fravælge denne opmærksomhed. Non-verbal cat-calling og lignende adfærd kan ligesom verbal cat-calling være omfattet af restaurations eller ordensbekendtgørelsen.

3. ANDRE SEKSUELLE KRÆNKELSER.

Både nationale og internationale undersøgelser viser samstemmende, at der forekommer forskellige former for seksuelle overgreb og krænkelse i nattelivet.

En lang række af disse krænkelse er ikke omfattet af straffeloven, og kan således ikke reguleres via lovgivningen. Fundamentalt set handler det om, at en person *ikke respekterer en anden persons grænser*. Der er således ikke tale om "misforståelse" eller fejltolkninger af personers indbyrdes konsensus omkring berøring eller kontakt. Meget af den "seksuelt grænseoverskridende adfærd" er således grænsetilfælde, hvor hverken straffeloven eller særloven herunder særligt ordensbekendtgørelsen eller restaurationsloven kan anvendes.

Der kan særligt være udfordringer omkring bevisbyrde, og der kan derved så spørgsmålstejn omkring krænkelse hensigt (forsæt) i en strafferetslig kontekst. I praksis er sagerne derfor noget, som bedst kan håndteres af en restaurations og ikke af myndighederne.

For bedre at kunne forstå denne negative seksuelt grænseoverskridende adfærd er der i dette afsnit skitseret en række "typiske" eksempler på krænkelse, som finder sted i nattelivet.

DISKRET GRAMSERI: en gerningsmand befinder sig i en tætpakket bar. Han lader bevidst og diskret sine hænder falde ned i hoftehøjde. Han berører forskellige kvinder på bagdelen på sin vej frem mod baren. Han klemmer ikke til, men beføler kun diskret og akkurat nok til, at det ikke skaber åbenlys mistanke.

Gerningsmanden smiler måske og siger "undskyld jeg skal lige forbi" og han indgiver herefter sin bestilling. Offeret har mærket berøringen og er måske selv i tvivl om, hvorvidt det var en bevidst eller ubevidst berøring. Måske er baren så fyldt, at det er vanskeligt at identificere, hvem det var som foretog berøringen. Denne form for diskrete gramserier er meget problematiske, da det oftest ikke kan påvises, hvem det var, som foretog gramseriet i et tætpakket lokale, herunder også om det var bevidst eller en ubevidst handling.

UØNSKET FYSISK KONTAKT: En gerningsmand har ført en kort samtale med et offer i en "bar situation" eller haft anden kontakt med offeret herunder også øjenkontakt. Senere på natten antaster gerningsmanden offeret, som befinder sig på dansegulvet med andre personer. Gerningsmanden retter uopfordret og spontant henvendelse til offeret og tager fat i vedkommende om nakken eller hoften og lægger an til at kysse, hvilket afvises af offeret. En sådan situation er et typisk eksempel på grænseoverskridende adfærd, som ikke nødvendigvis kan omfattes af straffeloven, selvom der er sket en fysisk kontakt, som klart overskrider offerets intimsfære og personlige grænser.

CAT-CALLING: En eller flere gerningsmænd gør brug af nedladende sprogbrug, som **ikke** er omfattet af særloven (restaurationsloven og restaurationsloven). Det kan være at omtale en person, som man ingen kontakt har haft med forinden for "frække el. lækre", selvom sådanne ord også kan benyttes som komplimenter. Det er ordenes brug og sammenhæng, som er afgørende for, om der er tale om nedladende sprogbrug og ikke selve ordet.

Cat-calling af eks. kvinder bevæger sig i en juridisk kontekst netop på kanten af lovgivningen. Havde samme gerningsmand eks. udtalt "lækre patter eller tilsvarende", så ville udtalelsen principielt kunne være omfattet af særloven, idet der kunne være tale om "anstødeligt sprogbrug".

NON-VERBALE KRÆNKELSER: Finder sted, hvis en gerningsmand eks. gør tegn eller på anden vis optræder grænseoverskridende. Dette kan ske på et dansegulv, hvor en eller flere gerningsmænd eks. stiller sig op foran et offer og begynder at lave spontane samleje bevægelser i luften umiddelbart foran et offer. Dette kan for nogle formentligt opfattes som værende morsomt eller fjollet, men det kan også opfattes som en uopfordret og uønsket aggressiv seksualiseret attitude.

En sådan adfærd kan i grovere tilfælde ligeledes være omfattet af særloven herunder ordensbekendtgørelsen eller restaurationsloven.

4. UØNSKEDE TILNÆRMELSER.

Som professionel aktør i nattelivet kan det være nødvendigt at forholde sig til gæsters indbyrdes relationer og konflikter uden, at der nødvendigvis er tale om seksuelle krænkelser eller andre overgreb.

En meget typisk situation er, at to personer interagerer med hinanden, og den ene part ikke ønsker den andens opmærksomhed uanset årsag. Her kan der være situationer, hvor det er nødvendigt at skride ind på vegne af offeret, som ikke kan "slippe af med" gerningsmanden, selvom afvisningen er åbenlys.

Det kan være grænseoverskridende at turde blande sig i en konflikt, hvor man ikke har nogen aktier i. Måske forekommer situationen banal i forhold til ens egne grænser. Som professionel aktør i nattelivet har man et ansvar for at sikre, at alle gæster føler sig trygge også i sådanne situationer.

I mange tilfælde vil offeret selv sige fra og løse problemet.

I nogle situationer kan gerningsmandens adfærd, fysik eller mentale tilstand forhindre, at et offer kan sige fra overfor disse tilnærmelser. I sådanne situationer kan man hjælpe offeret ved noget så simpelt som eksempelvis at få øjenkontakt med vedkommende. Altså vise, at man er observerende og opmærksom på problemet.

På større restaurationer kan man med fordel bede security eller vagtpersonale om at holde øje med en bestemt person og lade disse tage kontakt til parterne.

5. OVERGREB BEGÅET PÅ EN RESTAURATION.

Der findes ingen eksakte tal for antallet af overgreb og krænkelse begået inde på restauranter i Danmark. Generelt for seksuelle overgreb kan man sige, at der er et meget højt mørketal, hvilket i praksis betyder, at meget formentligt aldrig anmeldes. Det er derfor også rimeligt at antage, at der også sker seksuelle overgreb i nattelivet, som aldrig anmeldes eller opdages af forskellige årsager.

Et seksuelt overgreb som **er omfattet af straffeloven** kan eks. være, at en gerningsmand tager et offer på brysterne eller på bagdelen. En sådan handling er objektivt set omfattet af straffeloven. Et seksuelt overgreb behøver ikke at være en fuldbyrdet voldtægt, hvor der nødvendigvis er sket penetration.

I dette afsnit vil vi gennemgå eksempler på ulovlig adfærd ud fra et juridisk perspektiv, og hvor der kan og bør ske anmeldelse til politiet.

GRAMSERI: En gerningsmand står i en bar og retter henvendelse til et offer. Offeret afviser gerningsmandens tilnærmelser venligt og høfligt men bestemt. Gerningsmanden vælger at ignorere denne afvisning, og tager spontant og uden forvarsel offeret på brysterne med begge hænder og klemmer til.

I dette eksempel kan der være tale om en straffelovsovertrædelse, da der ikke er tvivl om gerningsmandens hensigt og handling. Det er netop hensigten, altså "forsættet", som er afgørende.

ANDRE SEKSUELLE OVERGREB: En gerningsmand tager et offer på bagdelen, hvor han også bevidst berører kønsdelene uden på tøjet. En sådan handling er også omfattet af straffeloven herunder blufærdighedskrænkelser.

Det er næsten kun fantasien, som kan sætte grænser for de mange forskellige former for seksuelle overgreb, der finder sted i restaurations- og nattelivet.

SÆRLIGT OM VOLDTÆGT: Voldtægter og voldtægtsforsøg finder sted i restaurations- og nattelivet. Som professionel aktør i nattelivet skal voldtægter og gæsters henvendelser vedr. voldtægter og voldtægtsforsøg altid håndteres med den største professionalisme, da restaurationen efterfølgende vil blive betragtet som et gerningssted af politiet.

Det er ikke restaurationens opgave at udrede om, hvorvidt der er sket en voldtægt eller ej. Dette er alene politiets og myndighedernes opgave.

Der er i denne guide sket en *bevidst nuancering* af voldtægtsbegrebet, som ikke er identisk med de bestemmelser, som ellers findes i lovgivningen før, at man taler om voldtægt i en strafferetslig forstand. Årsagen er, at en lang række overgreb teknisk set ikke er voldtægter, da "juraen" er meget stringent omkring voldtægtsbegrebet.

En voldtægt behøver ikke at finde sted på et toilet imellem to personer. En voldtægt kan ske alle steder også på dansegulvet, i et sofaområde eller i en bar. Eksempelvis kan en gerningsmand berøre kønsorganer på indersiden af tøjet. En gerningsmand kan løfte op i en kjole eller gøre andet, hvor der finder penetration eller forsøg på penetration sted. Dette kan også ske med hænder eller fingre eller genstande.

Du kan med fordel læse actioncard vedr. seksuelle overgreb.

6. DRUGRAPE OG LIGNENDE FORBRYDELSE.

Der er begrænset viden om Drugrapes i Danmark. Der findes ikke en officiel statistik om antallet af Drugrapes i Danmark hos Politiet. Som med andre former for seksuelle forbrydelser, så kan man med ganske stor sandsynlighed konkludere, at der uden enhver tvivl er et stort mørketal, hvad angår omfanget af Drugrapes.

Drugrape går i sin enkelthed ud på, at en eller flere gerningsmænd **bevidst og uden offerets viden** giver offeret en eller flere former for narkotiske stoffer eller medikamenter med henblik på at hensætte offeret i en tilstand, hvor offeret ikke kan gøre modstand over for gerningsmandens tilnærmelser eller direkte seksuelle overgreb. I mange situationer er offeret ikke fysisk eller mentalt i stand til at sige fra og vil derfor følge med gerningsmanden. Dette skaber usikkerhed hos offeret i forhold til de seksuelle overgreb offeret efterfølgende bliver udsat for.

I mange sager er offeret netop selv i tvivl om, hvad som er sket på grund af stofferne og vil derfor i mange tilfælde ikke foretage en anmeldelse.

Som professionel i nattelivet er det vigtigt, at du har en grundviden om Drugrape, og at du ved, hvordan du skal forholde dig i de tilfælde, hvor du fatter mistanke om, at der sker noget "mistænkeligt".

DEN "TRADITIONELLE" DRUGRAPE: Er kendetegnet ved, at en gerningsmand bevidst og uden offerets viden giver offeret noget sløvende i en drink. Dette kan være sovepiller herunder typisk tabletter som eks. Rohypnol, som har en meget sløvende effekt. Gerningsmanden følger herefter typisk sit offer væk fra stedet og gennemfører en voldtægt imens offeret er bedøvet. Denne form for Drugrape er sjældnere, da mange ansatte i nattelivet vil studse over, at en mere eller mindre bevidstløs person bliver slæbt ud i en taxa eller en personbil.

De fleste professionelle vil også være i stand til at identificere, at der er "noget galt". En bartender og personale vil i mange tilfælde også have en fornemmelse af, at de netop skal holde øje med den slags adfærd, da den bryder "normalt billedet".

Det er sjældent, at nogen bare "putter" noget i en tilfældig persons drink. Oftest vil offeret og gerningsmanden have haft en eller anden form for kontakt. Måske har de været på en date eller andet og endt i nattelivet på en restaurations. Sommetider omtales Drugrape også som Daterape.

DEN USYNLIGE DRUGRAPE: Er kendetegnet ved, at offeret bevidst eller ubevidst indtager stoffer som eks. GHB (fantasy også kaldet flydende ecstasy) eller Ketamin. Grænsen mellem rus og overdosis kan være hårfin. En person, som har indtaget GHB kan meget let befinde sig i en trancelignende tilstand, hvor kroppen er vågen men sindet sover eller er helt bedøvet.

I en sådan situation kan en gerningsmand følge sit offer væk fra stedet, uden at det nødvendigvis vækker opsigt hos nogen. Det er vanskeligt at identificere sådanne bevidste "forgiftninger" særligt hvis offeret selv har ønsket rusen på et tidspunkt, men naturligvis ikke har sagt ja til at få en overdosis.

Stoffer som GHB og Ketamin nedbrydes relativt hurtigt i kroppen, hvilket gør en rettidig anmeldelse utrolig vigtig. Man kan betragte offerets krop som et gerningssted, hvor der er behov for specialister til at finde de beviser, som måtte være i kroppen herunder særligt i urinen.

I actioncardet om Drugrapes kan du få konkrete råd til, hvad du kan gøre, hvis du møder en person, som du tror er blevet udsat for et sådant overgreb.